

ВІА “ЧЕРВОНА РУТА” В КОНТЕКСТІ ЕСТРАДНО-АНСАМБЛЕВОГО ВИКОНАВСТВА УКРАЇНИ**Андрій ФУРДИЧКО, Олеся ІЛЬЄНКО,**

Київський національний університет культури і мистецтв,

м. Київ (Україна);

akniaz@ukr.net

VIA “CHERVONA RUTA” IN THE CONTEXT OF VARIETY-ENSEMBLE PERFORMANCE OF UKRAINE**Andrii FURDYCHKO, Olesya ILYENKO**

Kyiv National University of Culture and Arts,

Kyjiiv (Ukraine),

orcid.org/0000-0002-2963-9794; orcid.org/0000-0002-8082-2578

Андрій Фурдычко, Олеся Ільєнко. ВІА “Червона рута” в контексті естрадно-ансамблевого виконавства України. Целью статьи является определение художественной роли ансамбля “Червона рута” в контексте украинской музыкальной культуры. Актуальность исследования заключается в обозначении принципов нового видения, тенденций развития ансамбля “Червона рута” в контексте украинского эстрадно-ансамблевого исполнительства и его роли в развитии музыкальной культуры Украины. Методология данного исследования представляет собой применение сравнительно-исторического метода, что позволяет проследить исторический контекст деятельности ансамбля в контексте развития эстрадно-ансамблевого искусства Украины. Хронологический метод позволяет определить этапы становления и развития коллектива на примере анализа концертно-исполнительской деятельности ансамбля. **Выводы.** Ансамблевое искусство в разных жанрово-стилистических формах всегда играло существенную роль в социальной жизни и пользовалось широкой популярностью среди композиторов, исполнителей и слушателей во все исторические эпохи и в целом остается популярным и в наши дни. Подъем и расцвет ВИА совпал с периодом научно-технических открытий – радиотехники, электроники, звукозаписи. Участников вокально-инструментального ансамбля можно назвать музыкантами-исполнителями нового типа, они одновременно являются и вокалистами, и музыкантами-инструменталистами, и актерами, и авторами. Новые отечественные ВИА соединили в себе черты биг-бита и обогатили их национальными элементами, в их программах существует тенденция к синтезу с театром, хореографией. С прежней постоянной публики эстрады определился новый молодежный зритель, выросли регулирующие функции средств массовой коммуникации.

Ключевые слова: музыкальная культура, искусство, исполнение ансамблем, авторская песня, “Червона рута”.

Постановка проблеми в загальному вигляді. На рубежі 1960-1970-х, коли хрущовська відлига вже закінчилася, а брежнєвський застій ще не почався, в радянському мистецтві й в естрадній музиці в тому числі відбувалися глобальні трансформації. Головними порушниками офіційного спокою в культурі стали пластинки і магнітні стрічки світових поп- і рок-хітів минулих років, що проникали в СРСР нелегально. Радянська музика стала “підживлюватися” не тільки класикою і народною музикою, а й західними мелодіями й ритмами. Якщо українські композитори 1950-60-х років, такі як Платон Майборода, Олександр Білаш, Ігор Шамо, Степан Сабадаш зростали на культурі романсу, народної і радянської масової пісні і частково джазу, то нове покоління маестро кінця 1960-х – початку 1970-х вже знали Beatles і Rolling Stones. Івасюк, Ігор Поклад, Микола Мозговий, Карпати, Смерічка та Кобза фізично не могли музикувати як попереднє покоління. Не дарма всі пісні Івасюка створені в розмірі 4/4 – найпоширенішому в поп-музиці. При цьому більшість

нових композиторів були зятими шанувальниками музичного фольклору, благо до національної української спадщини влада ставилася поки ще прихильно. У 1960-х роках виходили численні перевидання вітчизняної класики, твори раніше замовчуваних авторів 1920-х і 1930-х років, переклади світової літератури на українську. Показовим в даному контексті є мистецький досвід ансамблю “Червона рута”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стан вивчення становлення та розвитку української естради, зокрема творчості ансамблю “Червона рута”, й узагальнення теоретико-методологічних аспектів цієї проблеми не можна назвати задовільним. Хоча варто звернути увагу на низку цікавих досліджень. Характеристиці окремих етапів становлення української естради присвячено наукові праці М. Боровик¹, Л. Дутківського², Г. Заславець³, П. Картавого⁴ та ін.; особливості функціонування естрадної пісні розкривають мистецтвознавці А. Матвійчук⁵,

¹ Borovyk M. Ukrainyky radianskyi kamerno-instrumentalny ansambl [Ukrainian Soviet chamber and instrumental ensemble], Kyiv: Muz. Ukraina, 102 p. [in Ukrainian].

² Dutkivskyi L. “Ivasiuk mih staty vidomym spivakom, bo mav prekrasnyi holos”, “Pid chas yoho pokhoronu ne bulo zhodnoho militsionera”: [rozmova, zghadiue druh narodnyi artyst Ukrainy L.Dutkivskyi, vela N.Budna] [“Ivasyuk could become a famous singer because he had a beautiful voice”, “During his funeral there were no policemen”]: [conversation, recalls another People's Artist of Ukraine L. Dutkivsky / conducted by N. Budna], *Mol. Bukovynets*, 2009, February 26, N. 22, P. 18 [in Ukrainian].

³ Zaslavets H. “Chervona Ruta”: pisnia khodyt pomizh nas: [pro V.Ivasiuka] [“Chervona Ruta”: the song goes between us: (about V. Ivasyuk)], *Dzerkalo tyzhnia* [Mirror of the week], 2010, 3 lyp. (N. 25), P. 16 [in Ukrainian].

⁴ Kartavyi P.V. Suchasna ukrainska avtorska pisnia [Modern Ukrainian author's song], Sumy: “Vydavnytstvo “MakDen”, 2009, 76 p. [in Ukrainian].

⁵ Matviichuk A. Istorychna evoliutsiia poetyky ukrainskoi pisni (kinets XIX– pochatok XX st.): avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stup. kand. i. nauk : spets. 17.00.01 “Teoriia ta istoriia kultury”. A. Matviichuk ; Kyivskyi natsionalnyi un-t kultury ta mystetstv [Historical evolution of the

Н. Попович⁶, О. Ямборко⁷ та ін. Разом з тим, потреба в поглибленому культурологічному аналізі мистецтва ансамблю "Червона рута", виробленні принципів нового бачення, цілісному, системному вивченні тенденцій розвитку ансамблю "Червона рута" в контексті української естрадної пісні та її ролі у розвитку музичної культури України свідчить про необхідність більш детального розгляду проблеми саме в культурологічному плані. Вищезазначене робить актуальним і науково виправданим обрання теми даного дослідження.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим, потреба в поглибленому культурологічному аналізі мистецтва ансамблю "Червона рута", виробленні принципів нового бачення, цілісному, системному вивченні тенденцій розвитку ансамблю "Червона рута" в контексті української естрадної пісні та її ролі у розвитку музичної культури України свідчить про необхідність більш детального розгляду проблеми саме в культурологічному плані. Зазначене робить актуальним і науково виправданим обрання теми даного дослідження.

Мета статті. З'ясувати мистецьку роль ансамблю "Червона рута" в контексті української музичної культури.

Виклад основного матеріалу. Дебютом ансамблю став виступ у Зоряному містечку у радянських космонавтів. Саме там Софія Ротару й ансамбль вперше заявили про себе як про непересічних представників цілого напрямку українського естрадного мистецтва, характерною рисою якого є поєднання в репертуарі й стилі виконання елементів народної музики з сучасними ритмами. Колектив користувався великою популярністю в колишньому СРСР і за кордоном. Успішно проходили його гастролі за участю Софії Ротару в Болгарії, Чехословаччині, Угорщині, Польщі, НДР, Фінляндії, Західному Берліні. Польський театральний оглядач Анджей Вовчківський писав: "Ротару була б знахідкою для естради будь-якої країни. Чарівність і талант Софії не викликає сумніву. З сильним, широкого діапазону, голосом вона підкорює своєю щирістю, лірикою, драматизмом. Хотілося, щоб Софія подарувала нам ще одну пісню. Або знову виконала на біс "Червону руту" Івасюка, запальну "Івана", "Ліменсіту" Бакка".

В репертуарі ансамблю були пісні різних композиторів і авторів, в тому числі "Давай потанцюємо" угорського композитора Габора Прешшера та І. Ковача. У "Червоній руті" працювали Анатолій Євдокименко Олександр Леоненко, Валерій Ляхов, Костянтин Карлов, Володимир Линьков, Ілля Міски, Валентин Мотов, Георгіна Ляхова, Микола Лепський та інші музиканти. Деякий час музичними керівниками ансамблю були відомі українські композитори Юрій Шаріфов та Валерій Громцев.

Довгий час "Червона рута" залишалася в тіні Народної артистки України, хоча іноді й відправлялася на гастролі самостійно. Саме з "Червоної руги" починали свій творчий шлях такі відомі виконавці, як Аркадій Хоралов і заслужена артистка Молдови Анастасія Лазарюк. З 1976 року в ансамблі деякий час працював Валерій Дайнеко

(пізніше – ВІА "Пісняри").

За рідкісним винятком колектив самостійно без співачки виїжджав на гастролі. У їхньому репертуарі звучали: в першому відділенні – фольклорні гуцульські, буковинські, молдавські, українські пісні, у другому – пісні радянських і зарубіжних авторів.

Після виступу у Зоряному містечку пішли концерти Софії Ротару і ВІА "Червона Рута" в Центральному концертному залі "Росія", Кремлівському палаці з'їздів, а також в Театрі естради. Проїшов спільний гастрольний тур Софії Ротару і ВІА "Червона Рута" з московським ВІА "Москвичі" у багатьох містах Радянського Союзу. З музичною програмою "Пісні і танці Країни Рад" пройшли гастролі Софії Ротару і ВІА "Червона Рута" у Польщі. Всесоюзна фірма грамзапису "Мелодія" видала першу грамплатівку Софії Ротару і ВІА "Червона Рута" з піснями: "Тонел" (молд. нар. пісня обр. М. Долгана), "Водограй" (В. Івасюк), "Обцянка" (Н. Калоджера) українською та сербською мовами.

У 1975 році колектив працює від Кримської філармонії. Він взяв участь в черговому Всесоюзному телевізійному фестивалі "Пісня року", де в його виконанні прозвучали пісні: "Лебедина вірність" (Е.Мартінов – А. Демет'єв), "Яблуні в цвіту" (Е.Мартінов – І.Резнік), Софія Ротару також виконала пісню "Смулянка" (А.Новіков – Я.Шведов) в дуєті зі співаком Мікі Єфремовичем (Югославія). В цьому ж році музиканти знялися в музичному телефільмі "Пісня буде поміж нас". Молодіжний журнал "Кругозір" звертає свою увагу на творчість музикантів з України та записує на грамплатівку-вкладиш пісні: "Балада про дві скрипки" (Івасюк – В. Марсюк), "Птах" (Т. Русев – Д. Дам'янов).

Вікерс Р. описуючи виконання "Червоної руги", вказує: "По-святковому хвацько починає виступ ансамбль. Веселі хлопці на залитому світлом майданчику – музиканти, які володіють будь-якими інструментами; співаки, які знають всі пісні; танцюристи, готові кинутися в танок; жартівники, які не пропускають нагоди посміятися. Але не стародавні парубки гоголівських часів, а наші сучасні диваки-студенти на сьогоднішньому весняному святі. Російські, українські, молдавські мелодії сплітаються в багатобарвний вінок. Дівчина – Георгіна Ляхова – до пари хлопцям співає, танцює, може і просвітити мотив. Всі вони на естраді "створюють атмосферу", не "сприяють успіху", а творять самозабутньо і віртуозно. Міцний ансамбль професіоналів"⁸.

А. Євдокименку довелося чимало попрацювати, щоб вивести "Червону руту" на рівень, який визначали тоді такі яскраві ВІА, як "Пісняри", "Орера". Буковинські мелодії оснащувалися гармонією і ритмами сучасної естрадної музики. Гастрольні поїздки в країні та зарубіжні маршрути розширювали глядацьку аудиторію, урізноманітнювали репертуар ансамблю⁹.

Пісні колектив зі співачкою записував на Всесоюзній фірмі грамзапису "Мелодія" аж до 1987 року, в якому творчі шляхи Софії Ротару і ВІА "Червона рута" розійшлися, кожен з них пішов своїм шляхом. У різний час

poetics of Ukrainian song (late XIX-early XX century): author's ref. dis. for science. stup. Cand. and. Science: special. 17.00.01 "Theory and history of culture"; Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, 2006, 19 p. [in Ukrainian].

⁶ Popovych N. Estradno-muzyczne mystetstvo – vykhovnyi vplyv ta polifunksionalnist [Variety and music – educational influence and multifunctionality], *Problemy humanizmu i osvity* [Problems of humanism and education], Vinnytsia, 2002, Vol. 1. P. 241–245 [in Ukrainian].

⁷ Yamborko O. Pisoni na ekrani: [pro V. Ivasiuka] [Songs on the screen: [about V. Ivasyuk], *Kinoteatr* [Cinema], 2009, N 3. P. 18–19 [in Ukrainian].

⁸ Popovych N. Estradno-muzyczne mystetstvo – vykhovnyi vplyv ta polifunksionalnist [Variety and music – educational influence and multifunctionality], *Problemy humanizmu i osvity*, [Problems of humanism and education], Vinnytsia, 2002, Vol. 1, P. 241–245 [in Ukraine].

⁹ Kartavy P.V. Suchasna ukrainska avtorska pisnia [Modern Ukrainian author's song], Sumy: McDen Publishing House, 2009, 76 p. [in Ukraine].

в складі ВІА “Червона Рута” працювали музиканти: Анатолій Євдокименко – художній керівник, вокал, Юрій Шаріфов – музичний керівник, Валерій Громцев – музичний керівник, Анатолій Кириак – музичний керівник, Володимир Таперечкін – музичний керівник, фортепіано, клавішні, Юрій Рокшанський – флейта, вокал, В. Петрович – бас-гітара, А. Сальников – труба, В. Гнатюк – тромбон, Валерій Дайнеко – альт, вокал, Валентин Мотов – скрипка, Володимир Карась – вокал, Марк Кушнір – ударні інструменти, а також Микола Лепський, Костянтин Карлов, Олександр Леоненко та інші. Зазначу, що учасниками колективу були, нині популярні: співак і композитор Аркадій Хоралов і співачка Анастасія Лазарюк.

З одинадцяти дисків-гігантів Софії Ротару з “Червоною рудою” було записано тільки чотири. У 1989 році відбулося концертне турне ВІА “Червона рута” та Народної артистки СРСР Софії Ротару містами США. У концерті брали участь: Софія Ротару, композитор Володимир Матецький, Олександр Розенбаум і ВІА “Червона рута”. Склад ансамблю: заслужена артистка України Георгіна Ляхова (скрипка, вокал), Дмитро Земляний (вокал, клавіші, гітара), Ілля Миски (скрипка), Євген Бессараб (бас-гітара), Володимир Ленків (клавішні інструменти), Валерій Ляхов (гітара, вокал), Віктор Андрєєв (ударні інструменти), звукорежисер Олексій Тимофєєв. Художній керівник – заслужений артист України Анатолій Євдокименко

У серпні 1989 року музиканти залишили Кримську філармонію і перейшли до московського “ТО Галерея”. В цей час в ансамбль входить: заслужена артистка України Георгіна Кампо (вокал, скрипка), Володимир Линьков (клавішні), Валерій Ляхов (гітара), Євген Бессараб (бас-гітара), Ілля Міський (скрипка, труба), Дмитро Земляний (вокал, гітара), Віктор Андрєєв (барабани). На власні гроші “Червона рута” на початку 1990 року в студії Полтавського обласного радіо (звукорежисер – заслужений працівник культури Леонід Сорокін) записала альбом, який поєднував традиційний фолк-рок з незвичним для нього джаз- і хард-роковим звучанням. Незабаром молдавське телебачення зробило його відео-версію.

Надалі, в 1991 році колектив припинив свою творчість на естраді. У 1996 році на фірмі “Мелодія” вийшов альбом Софії Ротару “Червона рута” CD до якого увійшли пісні раніше заспівані нею в ВІА “Червона рута”.

Виконанню музичного колективу в цілому була притаманна чистота і м’якість вокального строю. Голоси музикантів добре поєднувалися зі звучанням інструментів, гармонічна основа прослуховувалася чітко. Інструментальний супровід майже всіх творів В. Івасюка у виконанні ансамблю “Червона рута” був більше романсовим, ніж пісенним. Окрім створення загального тонального фону для голосу, підкреслення відтінків мелодії, поглиблення емоційного змісту (що характерно для пісні), він нерідко мав самостійне звучання, відтворюючи те, що недоступно вокальній мелодії: картини природи, жанрові штрихи тощо. Наприклад, мерехтіння вогню — “Кленовий вогонь”, шум водоспаду (“Водограй”), зображення грому й блискавки (“Літо пізніх жоржин”), морського прибою (“Кораблі, кораблі”), цвітіння літніх нескошених отав (“В тебе тільки ранне літо”), імітацію гри на скрипці й цимбалах (“Балада про дві скрипки”) та ін.

У другій половині шістдесятих років українську естраду, яка тільки почала зароджуватись, сколихнула

поява пісні, уже відомого на той час композитора В. Івасюка – “Червона рута”. Її мелодія, в якій органічно поєдналися сучасні ритми з найкращими елементами народного українського співу, приголомшила слухачів своїм неординарним змістом і лунала всюди. Її появі передувала фольклорно-дослідницька робота композитора, зокрема велике захоплення митця українською народною творчістю.

Свою роботу над піснею Івасюк розпочинає у 1967 р., прочитавши працю “Коломийки”, видану у 1906 р. українським етнографом, фольклористом В. Гнатюком. Цікавим є той факт, що легенд, в яких йдеться про існування “чарівної квітки” було кілька. В першій розповідається про дівчину-гуцулку, яка долаючи важкі перешкоди, шукає “червону руту”, квітку, що дарує щастя, багатство, долає гіркоту розлуки. А в другому, Червона рута – це квітка, що з’явилася у важкі для українців часи й постала загальноукраїнським символом боротьби за свободу нашого народу.

Батько композитора у праці “Монолог перед обличчям сина”, зазначав: “Для вісімнадцятирічного композитора, закоханого в рідний фольклор, чутливого до всього нового, образ Червоної руди був хвилюючою знахідкою. Ця квітка не давала йому спокою майже три роки. У пошуках деталізації прочитаного у “Коломийках” він багато мандрував селами, особливо гірськими, шукаючи ключ до розуміння таємничого поняття. На Косівщині знайшов новий варіант коломийки про Червону руту, в Путивлі, знайшов ще один аналог пісні”.

Стосовно кропіткої праці композитора у виборі сюжету твору свідчить наявність унікального документа – чернетки створення пісні, текст якої значною мірою відрізняється від оригіналу. Також варто зазначити й те, що знаменита “Червона рута” початково була баладою, бо саме в цьому жанрі можливо найбільш детально переповісти старовинну грецьку легенду про міфічну квітку, яка в гуцульському варіанті так захопила юного композитора. Зрештою, після трирічних пошуків і вагань, “Червона рута” визріла у формі простої куплетної пісні з чітким лаконізмом, простотою і щирістю народної пісні.

13 вересня 1970 р. з Театрального майдану міста Чернівці обласне телебачення транслювало на всю Україну концерт (у рамках програми “Камертон доброго настрою”), де вперше прозвучали “Червона рута” й “Водограй” у виконанні О. Кузнецової та В. Івасюка, акомпанував дуету ансамбль “Карпати” В. Громцева, а у 1971 р. “Червона рута” стає піснею року на Всеукраїнському конкурсі “Пісня 71”. На заключному концерті в телевізійній студії Останкіно публіку вразило емоційне, виразне, з використанням українських мотивів, як у музиці, так і у сценічному вигляді, виконання пісні солістами ансамблю “Смерічка” і її автора – В. Івасюка, В. Зінкевича та Н. Яремчука. Після виступу пісня “Червона рута” отримала визнання та любов серед багатьох слухачів, а її творець став одним із найпопулярніших композиторів Радянського Союзу та за його межами. Про це свідчать сотні листів, телеграм, вітальних листівок від простих школярів, учителів артистів-початківців з Новосибірська, Омська, Уссурійська, Смоленська, Челябінська із міст та сіл Московської області, Алтайського краю, Узбекистану, Казахстану, Латвії, Тбілісі. До редакцій газет приходило все більше повідомлень на публікацію пісні “Червона рута”. Вона стала репертуаром виконання не тільки В. Зінкевича, С. Ротару, Н. Яремчука, а й багатьох українських вокально

-інструментальних ансамблів, зокрема "Кобза", "Жива вода", "Опришки", "Ватра", "Краяни", "Світязь".

Успіх "Червоної руги", став широкомасштабним – вона звучала по радіо й телебаченню, сотні листів надходили в усі газети й журнали з проханнями надрукувати її. Листи до автора приходили не лише з України, а й далекого Барнаула, Череповця, Орла й Воронежа, а однойменний фільм, знятий Романом Олексівим переможно трансливався на всіх екранах Радянського Союзу.

Така широкомасштабна популярність супроводжувалась дуже цікавим процесом: поступово "Червона руга" перевтілювалась, набувала нових рис, ставала народною. У розмові з журналістом Василем Бабухом композитор зазначав: "Якось на вулиці я почув свою пісню. Її співали солдати. Це було так несподівано, що мимоволі сам рушив за строем. Одверто кажучи, стало трохи сумно. Чому? Мабуть, від того, що пісня уже належала не мені. Знаєте, це почуття важко передати словами. Щоправда, відразу подумав: хіба можна тримати птаха у клітці? Йому потрібен простір. Для польоту".

Ноти пісні "Червона руга" прозвучали в чехословацьких, румунських, канадських виданнях, виконувати її починають радянські та зарубіжні естрадні колективи, а саме: "Веселі мушкетери", грузинський "Опера", білоруські "Пісняри", польський "NoToCo" та "Скальдови", угорець Янош Коош, болгарин Бісен Кіров, а у 1977 р. показ мод у Лондоні проходить повністю під музику В. Івасюка.

Ранні пошуки ансамблю наслідували російські, білоруські колективи такі як "Самоцветы", "Пісняри", "Пламя" й ін. Також творчість ансамблю, його пісенний доробок надали поштовх для започаткування фестивалю молодіжної національної музики "Червона руга", що водночас є і єдиним україномовним фестивалем.

У 70-их майже всі співаки та колектив включали у свої концертні репертуари пісні В. Івасюка. Досконала форма і мелодійність пісень ансамблю "Червона руга" несли в собі абсолютно новий модерний дискурс, були синтезом автентичної етнокультури й сучасних ритмів.

Пісні гурту сьогодні виконують колективи "Плач Єремії", "Мертвий півень", "Кому Вниз", "Океан Ельзи", "Кобзи", співачки Ані Лорак, Таїсія Повалій та ін.

Твір "Червона руга" в нових сучасних інтерпретаціях виконують молоді артисти на різних талант-шоу. Колектив "Шпилясті кобзарі" виконав пісню у своїй оригінальній інтерпретації на шоу "Україна має талант". Молода співачка Яна Кулик переклала пісню англійською мовою і виконала її на шоу "Голос країни" у 2013 році. У 2016 р. в ефірі "Голосу країни-6" "Червона руга" звучала у версії Валерії Семенець.

Таким чином, різноманіття пісенного доробку ансамблю "Червона руга" з фольклорними елементами української пісні, естрадними ритмами, гармонійним звучанням відображає самотність культури України.

Володимир Івасюк опирається на український народний мелос як у мелодії, так і в текстах. Зокрема, це виявляється в танцювальній жанровій основі приспіву пісні "Водограй" (сл. В. Івасюка), використанні мелодії з двома опорними тонами квінтового співвідношення в пісні "Ой зацвіла рожа" (слова народні). В пісні "Далина" (сл. Д. Павличка) проступають деякі риси думного епосу — 3-частинна композиція, декламаційні інтонації вокальної мелодії, підпорядкування музичних фраз смислового поетичному членуванню. Яскраво проступають елементи

фольклору в інструментальному супроводі; в "Далині" — елементи дорійського ладу та гармонічного мінору, в "Ласкаво просимо" (сл. В. Івасюка) — інтонаційні формули гуцульського ладу, в піснях "Я піду в далекі гори" (сл. В. Івасюка), "Запроси до танцю" (сл. Б. Стельмаха) — імітація гри на народних інструментах.

У поетичних текстах В. Івасюк звертається до світу народної символіки ("Червона руга", "Два перстені"), паралельних зіставлень природних та людських явищ, оригінального використання народних епітетів, порівнянь, метафор, зрештою, пише музику на відомий народний текст "Ой зацвіла рожа".

Та найяскравіше — уміння використовувати й синтезувати фольклорні джерела з сучасними ритмами він показав у пісні "Червона руга", написаній у 1970 році.

Валентина Кузик цю пісню схарактеризувала на сторінках своєї праці "Українська радянська лірична пісня": "З боку композиційної будови (в основному секвенції) можуть бути заперечення щодо професійної майстерності автора, але такого поширення, як здобув цей твір у нашій країні, в той період не мала ніяка інша пісня з чисельної ліричної "продукції" наших майстрів".

На наш погляд, одним із найцікавіших досягнень твору є його композиція, а точніше, принцип побудови мелодичної лінії в приспіві. Якщо згадати "Червону ругу" у виконанні Софії Ротару, можна зазначити у приспіві метричне акцентування сильних долей — перших долей такту:

Червону ругу
Не шукай вечорами —
Ти у мене єдина.
Тільки ти, повір.

Аналізуючи окремо акцентовані звуки вокальної партії, побачимо оригінальну мелодію – "надбудову", і, якби не темп, ми без сумніву вказали б на її танцювальну жанрову основу.

Подібний принцип побудови музичного матеріалу аналогічно за теорією метротектонізму Конюса, сенс якої — у виявленні більш та менш важливих тактів, назвемо мелодикотектонічним.

Слід вказати ще принаймні на дві особливості "Червоної руги", які відтак зустрічаємо і в інших творах композитора, й тому можемо оцінити їх як стильову ознаку. Перша стосується побудови вокальної партії: якщо традиційно мелодична лінія у своїх опорних точках будується на гармонічних функціях, то в Івасюка часто зустрічаємо висотні співвідношення. Можливо, саме тому він часто звертається до секвенції. Серед інших творів із зазначеною характеристикою назвемо "Рождение дня" (сл. А. Дементьєва), "Пісня буде поміж нас" (сл. В. Івасюка), "Світ без тебе" (сл. В. Бабуха), "Наче зграї птиць" (сл. В. Івасюка).

Наступна особливість — це синтез мелодії з поетичним текстом. Композитор віднайшов музичний еквівалент інтонації української мови, який надзвичайно органічно поєднується з естрадними ритмоформулами, що прийшли з джазу — це двоскладове закінчення фрази (наголос на першому складі) при синкопованому ритмі.

Зразки використання цього прийому — в піснях "Ласкаво просимо" (сл. В. Івасюка), "Відлітали журавлі" (сл. В. Миколайчука). Це основний виражальний засіб у заспіві до "Водограю".

Типовими романсами можна вважати й твори, написані Івасюком на вірші М. Ткача "Серед літа",

Д. Павличка “Над морем”, “Далина”, І. Лазаревського “Коли я думаю про тебе”, С. Пушика “Я ще не все тобі сказав”, Б. Стельмаха “Колиско вітру” та ін.

Часом важко, майже неможливо, точно визначити, до якого жанру — пісні чи романсу — належить той чи інший твір, настільки тісно переплетені в ньому тотожні риси. У музикознавстві такі твори іноді називають піснями-романсами. Багато подібних знаходимо і в Івасюка. Зберігаючи переважно куплетну форму, характерну для пісні, композитор нерідко ускладнює її контрастними образами-епізодами, що призводить до дво- і тричастинності, використовує елементи варіаційного та наскрізного розвитку (“Літо пізніх жоржин”, “Зимова казка”, “В тебе тільки раннє літо” на вірші Р. Братуня, “Пісня буде поміж нас” — на власні вірші).

Романсова основа пісень Володимира Івасюка проявляється і в прийомах розвитку мелодичної лінії та, особливо, у зв'язку мелодії з текстом. Форми сполучення слова й музики бувають різними. У творах Івасюка вони дуже індивідуальні, неповторні й майже завжди є синтезом різних принципів. При цьому нерідко виникає активний зустрічний ритм (самостійність музичного ритму до поетичного), у кожному випадку художньо виправданий і пов'язаний не стільки зі змістом слів і фраз, скільки зі змістом вірша в цілому. Для творчої манери Івасюка характерна декламаційність у поєднанні з розспівом. Досить часто початок твору написано у речитативній манері, де короткі музичні репліки відповідають інтонаціям і цезурам розмовної мови. Поступово монолог набуває схвильованого характеру й мелодія звучить широко й наспівно в аріозному стилі — “Далина” (вірші Д. Павличка), “Пісня про тебе”, “В тебе тільки раннє літо”, “Літо пізніх жоржин” (Р. Братуня), “Запроси мене у сни” та “Нестримна течія” (Б. Стельмах), “Я — твоє крило” (Р. Кудлик), “Я ще не все тобі сказав” (С. Пушик).

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок. Ансамблеве мистецтво в різних жанрово-стилістичних формах завжди відіграло важливу роль в соціальному житті й користувалося найширшою популярністю серед композиторів, виконавців і слухачів в усі історичні епохи і в цілому залишається популярним і в наші дні.

Підйом і розквіт ВІА збігся з періодом інтенсивних науково-технічних відкриттів – радіотехніки, електроніки, звукозапису. Учасників вокально-інструментальних ансамблів можна назвати музикантами-виконавцями нового типу, вони одночасно є і співаками, і музикантами, і акторами, і авторами. Нові вітчизняні ВІА поєднали в собі риси біг-біту і збагатили їх національними елементами, у їх програмах існує тенденція до синтезу з театром, хореографією. З колишньої постійної публіки естради виділився новий молодіжний глядач, зросли регулюючі функції засобів масової комунікації.

Furdychko Andriy, Ilenko Olesya. VIA “Chervona Ruta” in the context of variety-ensemble performance of Ukraine. The aim of the article is to clarify the artistic role of the ensemble “Chervona Ruta” in the context of Ukrainian musical culture. The relevance of the study lies in the development of principles of a new vision, trends in the development of the ensemble “Chervona Ruta” in the context of

Ukrainian pop and ensemble performance and its role in the development of musical culture of Ukraine. **The methodology** of this study is the application of comparative-historical method, which allows us to trace the historical context of the ensemble and the context of the development of pop and ensemble art of Ukraine. The chronological method allows to determine the stages of formation and development of the team on the example of the analysis of concert and performance activities of the ensemble. Vocal and pop performance on the example of the ensemble “Chervona Ruta” appears as a dynamic cultural and artistic phenomenon. The song repertoire of the ensemble appears as a translator of the identity of Ukrainian culture, which is confirmed by the presence of folk intonations and the involvement of appropriate instruments. The study of the processes of formation and development of ensembles allows us to identify the traditions of Ukrainian pop music, which is a prerequisite for the formation and development of musical art in Ukraine. Despite the existing achievements in the study of ensemble performance, the issues of the influence of ensemble work on Ukrainian artistic music culture remain insufficiently studied, which highlights the need for a comprehensive analysis of the specifics of pop vocal and ensemble performance, especially the band “Chervona Ruta” as a creative phenomenon of pop ensemble. The creative path of the ensemble “Chervona Ruta” began a new stage in the formation of pop song repertoire, which differs from the previous significant changes in genre richness, functional features and new means of performance. The popularization of Ukrainian pop song contributed to the development of television, the improvement of sound recording and reproducing equipment, the emergence of electromusical instruments. All this contributed to the emergence of numerous amateur vocal and instrumental ensembles – a hallmark of a new era in the development of popular music. The advent of VIA brought new ways of artistic expression to the stage – new timbre paints, the use of electromusical instruments with their specifics, the use of various electronic systems, the strange sound of voices in extreme tension. **Conclusions.** Ensemble art in various genre and stylistic forms has always played a significant role in social life and has enjoyed the widest popularity among composers, performers and listeners in all historical epochs and in general remains popular today. The rise and prosperity of VIA coincided with a period of intensive scientific and technical discoveries – radio engineering, electronics, sound recording. Participants of vocal-instrumental ensembles can be called musicians-performers of a new type, they are at the same time singers, musicians, actors and authors. The new domestic VIA combined the features of big beat and enriched them with national elements, in their programs there is a tendency to synthesize with theater, choreography. A new youth spectator stood out from the former regular audience of the stage, the regulatory functions of the mass media increased.

Key words: musical culture, art, ensemble performance, author's song, “Chervona Ruta”.

Фурдичко Андрій – доктор мистецтвознавства, доцент кафедри музичного мистецтва Київського національного університету культури і мистецтва.

Furdychko Andrii – Doctor of Arts, Associate Professor of Music Art Department, Kyiv National University of Culture and Arts.

Іленько Олеся – викладач факультету музичного мистецтва Київського національного університету культури і мистецтва, здобувач Київського національного університету культури і мистецтва.

Ilyenko Olesya – lecturer at the Faculty of Music Arts of the Kyiv National University of Culture and Arts, a candidate of the Kyiv National University of Culture and Arts.

Received: 06.05.2021

Advance Access Published: June, 2021

© A. Furdychko, O. Ilyenko, 2021